

6D120200 - «Ветеринарлық санитария» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған Кушмуханов Женис Сериковичтің «Мия тамырының экстрактісі пайдаланылған құс етін ветеринарлық-санитарлық бағалау» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми рецензенттің

СЫН-ПІКІРІ

р/н №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі); 2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы) 3) Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)	Диссертациялық жұмыс бастамашыл. Қаржыландырылусыз орындалды. 1. Диссертация "Агроөнеркәсіптік кешеннің тұрақты дамуы" ғылымының даму бағытына, Ветеринария басымдығына сәйкес келеді және соның негізінде орындалды.
2.	Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған.	Ғылыми жұмыс ветеринария ғылымының дамуына үлесін қосады. Жүргізілген жұмыс нәтижелері бойынша мия тамыры экстрактісі пайдаланылған бөдене етінің ветеринариялық-санитариялық көрсеткіштеріне оң әсер ететіндігі және оны

			құстардың негізгі рационының құрамына қолдануға болатындығы анықталған.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған	Жоғары. Диссертация ғылыми тілде, түсінікті жазылған, зерттеу нәтижелері мен талдау бөлімдерінде арнайы дереккөздерге сілтеме жасалған.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген; 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген.	Негізделген. Диссертациялық жұмыстың өзектілігі толығынан ашылған, себебі бүгінгі таңда құстарды сапалы азықпен азықтандыру арқылы олардың өнімділігін арттыру, жоғары сапалы, тағамдық құндылығы мол өнім алу бүгінгі күннің өзекті мәселелерінің бірі болып табылады. Осы орайда жүргізілген зерттеу жұмыстарының нәтижесінде мия тамыры экстрактісінің құстардың өсуіне, қанының биохимиялық, гематологиялық көрсеткіштеріне, етінің органолептикалық, физикалық-химиялық, микробиологиялық көрсеткіштеріне, химиялық, минералдық құрамына, сапасына оң әсер ететіндігі ғылыми тұрда негізделген.
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды 1) айқындайды; 2) жартылай айқындайды; 3) айқындамайды	Айқындайды. Диссертация тақырыбы «Мия тамыры экстрактісі пайдаланылған құс етін ветеринарлық-санитарлық бағалау» болса, осы сұрақтар толықтай диссертация мазмұнында ашылған.
		4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация	Сәйкес келеді. Жұмыстың алдына қойылған

		<p>тақырыбына сәйкес келеді:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <u>сәйкес келеді</u>; 2) жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді 	<p>мақсат пен міндеттер тақырыпқа сәйкес келеді, міндеттер толықтай орындалған.</p>
		<p>4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <u>толық байланысқан</u>; 2) жартылай байланысқан; 3) байланыс жоқ 	<p>Толық байланысқан. Диссертациялық жұмыстың барлық бөлімдері мен құрылысы өзара логикалық байланыста, кіріспе, әдебиетке шолу, негізгі зерттеу нәтижелері бөлімі, нәтижелерді талдау, қорытынды бөлімі байланысқан және зерттеу мәселелерін шешуді дәйекті дамытады.</p>
		<p>4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <u>сыни талдау бар</u>; 2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген 	<p>Сыни талдау бар. Автор зерттеу барысында мия тамыры экстрактісінің бөдененің өсу көрсеткіштері мен бөдене етінің сапасына әсерін анықтаған. Әрбір қолданған әдіске сыни талдау жасалған.</p>
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	<p>5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табыла ма?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <u>толығымен жаңа</u>; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады) 	<p>Толығымен жаңа. Бұрын құстарды өсіруде қолданылмаған жергілікті мия тамыры экстрактісінің бөденелердің өсуіне, етінің сапасына тигізетін әсерін зерттелген. Сонымен қатар пайдалы моделге тапсырыс берілген.</p>
		<p>5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <u>толығымен жаңа</u>; 	<p>Толығымен жаңа. Алғаш рет мия тамыры экстрактісінің бөдененің өсу көрсеткіштеріне, қанының құрамына, етінің сапасына әсері,</p>

		<p>2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>қауіпсіздігі анықталған. Нәтижесінде етінің калориялық көрсеткіші 6 ккалға жоғары, бөденелердің өсуі бақылау тобымен салыстырғанда 2,56%-ға артса, қанының құрамы айтарлықтай жоғары болған, яғни бұл көрсеткіш бөденелердің иммундық көрсеткіштерінің жоғары екендігін білдіреді.</p>
		<p>5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе?</p> <p>1) толығымен жаңа;</p> <p>2) <u>жартылай жаңа</u> (25-75% жаңа болып табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Жартылай жаңа.</p>
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	<p>Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде <u>негізделген/негізделмеген</u> (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары бойынша)</p>	<p>Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген. Зерттеулер нәтижесінде алынған және диссертациялық жұмыста баяндалған ғылыми деректер, қорытындылар және ұсыныстардың ғылыми негізделу дәрежесі жоғары. Ғылыми нәтижелердің логикалық байланысы және ғылыми тұрғыда құндылығы бар.</p>
7.	Қорғауға шығарылған негізгі қағидаттар	<p>Әр қағидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет:</p> <p>7.1 Қағидат дәлелденді ме?</p> <p>1) <u>дәлелденді</u>;</p> <p>2) шамамен дәлелденді;</p>	<p>Қорғауға шығарылған негізгі қағидаттар толығымен дәлелденді. Диссертациялық жұмыстың қорғауға шығарылған қағидаттары тривиалды емес, жаңашылдығы бар.</p>

		<p>3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді 7.2 Тривиалды ма? 1) ия; 2) <u>жоқ</u> 7.3 Жаңа ма? 1) <u>ия</u>; 2) жоқ 7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа; 3) <u>кең</u> 7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) <u>ия</u>; 2) жоқ</p>	<p>Диссертант өзінің диссертациялық жұмысында алғаш рет мия тамыры экстрактісінің бөдененің физиологиялық жай-күйі мен өсіміне жақсы әсер ететіндігін анықтады. Диссертациядағы нәтижелерді құс өсірумен айналысатын шаруашылықтарға кеңінен қолдануға болады. Диссертациялық жұмыс көлемінде алынған материалдар докторанттың жарық көрген мақалаларында жан-жақты дәлелденген.</p>
8.	<p>Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі</p>	<p>8.1 Әдістеменің таңдауы - негізделген немесе әдіснама нақты жазылған 1) <u>ия</u>; 2) жоқ</p> <p>8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) <u>ия</u>; 2) жоқ</p>	<p>Ия. Әдістеменің таңдауы негізделген және диссертациялық жұмыстағы зерттеу міндеттеріне толық сәйкес келеді.</p> <p>Ия. Диссертация жұмысының нәтижелерін алуда компьютерлік технологиялар қолданылған, қан сарысуының құрамынан жалпы ақуыздың санын, альбуминдер, АЛТ мен глюкоза сияқты қанның биохимиялық көрсеткіштерін анықтау жұмыстары Mindray BS-240Pro (Қытай) биохимиялық анализаторында жүргізілген. Тұрақтанған қан құрамынан эритроциттердің, лейкоциттердің,</p>

			тромбоциттердің, гематокриттер мен гемоглобин мөлшерін анықтау жұмыстарын Abacus Vet5 (Австрия) гематологиялық анализаторында орындалған.
		8.2 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) <u>ия</u> ; 2) жоқ	Ия. Диссертациялық жұмыстың қорытындылары зертхана жағдайында заманауи құрылғылармен, сондай-ақ жалпы әдістерімен алынған нәтижелермен дәлелденген және расталған.
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен <u>расталған</u> / ішінара расталған / расталмаған	Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді отандық, шет елдік ғалымдарының ғылыми әдебиеттерге сілтемелер жасау арқылы расталған .
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға <u>жеткілікті</u> /жеткіліксіз	Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті түрде қамтылған, диссертацияда 154 дереккөздер берілген, оның ішінде отандық ғалымдардың еңбектері - 43, ТМД және шетелдік ғалымдардың еңбектері - 111.
9	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: 1) <u>ия</u> ; 2) жоқ	Ия. Диссертацияның теориялық маңызы бар, себебі алғаш рет мия тамыры экстрактісінің бөдененің физиологиялық жай-күйі мен өсіміне жақсы әсер ететіндігін анықталған және бөдене етінің сапасына әсері зерттелген.

		<p>9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары:</p> <p>1) <u>ия</u>;</p> <p>2) <u>жоқ</u></p>	<p>Ия. Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары. Құс өсірумен айналысатын шаруашылықтарда, құстарға рационның құрамына қосымша қолдануға болады. «Бөдене етінің өнімділігі мен сапасын арттыру тәсілі» тақырыбында пайдалы модельге патент алуға тапсырыс берілген.</p>
		<p>9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады?</p> <p>1) <u>толығымен жаңа</u>;</p> <p>2) <u>жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады)</u>;</p> <p>3) <u>жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</u></p>	<p>Практикалық ұсыныстар толығымен жаңа болып табылады.</p>
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	<p>Академиялық жазу сапасы:</p> <p>1) <u>жоғары</u>;</p> <p>2) <u>орташа</u>;</p> <p>3) <u>орташадан төмен</u>;</p> <p>4) <u>төмен</u>.</p>	<p>Академиялық жазу сапасы - жоғары. Диссертациялық жұмыста тақырып бойынша отандық, ТМД елдері және шет ел ғалымдарының соңғы 5-10 жыл көлеміндегі зерттеу жұмыстарының нәтижелеріне терең талдау жүргізілген. Қорытындылар жасалған жұмыс нәтижелерінен алынған.</p>

Шешім: Кушмуханов Женис Сериковичке 6D120200 - «Ветеринарлық санитария» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесі тағайындалуын ұсынамын.

Ресми рецензент,
Қазақ ұлттық аграрлық зерттеу университеті,
ветеринария ғылымдарының докторы, профессор:

Н.Б. Сарсембаева